

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری و ارتباط آن با متغیرهای دموگرافیک

سیده اعظم سجادی^۱، سید امیر حسین پیشگوئی^۲، هنگامه حبیبی^۳، شهلا علیاری^۴

چکیده

مقدمه: اسلامی شدن سبک زندگی یکی از آرمان‌های اصلی انقلاب اسلامی است. از آنجایی که موقعیت اجتماعی دانشجویان به عنوان قشر تحصیل کرده می‌تواند آن‌ها را به عنوان الگو برای سایر افراد جامعه معرفی کند، مطالعه حاضر با هدف بررسی وضعیت سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری آجا و ارائه راهکارهای ارتقا آن، انجام شد.

روش: مطالعه حاضر از نوع توصیفی مقطعی است که در نیمسال اول تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در دانشکده پرستاری آجا در شهر تهران انجام شد و کلیه دانشجویان ترم ۲ تا ۸ کارشناسی پرستاری واجد شرایط، به روش تمام شماری انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه سبک زندگی اسلامی کویانی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۰ و آمار توصیفی شامل فراوانی نسبی و مطلق، میانگین و انحراف معیار استفاده شد.

یافته‌ها: تحلیل نمرات پرسشنامه سبک زندگی اسلامی دانشجویان نشان داد میانگین نمره کل سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری و نیز میانگین نمره اکثر ابعاد سبک زندگی اسلامی بالاتر از سطح متوسط قرار داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به اهمیت نقش باورها در شکل‌گیری سبک زندگی اسلامی، به کارگیری شیوه‌های مختلف علمی - فرهنگی - مذهبی به منظور احیای هویت اصیل مذهبی و ملی و معرفی صحیح سبک زندگی اسلامی از طریق ابزارهای مناسب به ویژه رسانه‌های گروهی بر اساس نیازسنجی‌های آموزشی دقیق، پیشنهاد می‌گردد.

کلیدواژه: دانشجویان، پرستاری، سبک زندگی اسلامی، متغیر دموگرافیک

۱. دکترای تخصصی پرستاری، استادیار، گروه مدیریت پرستاری، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران
۲. دکترای تخصصی پرستاری، دانشیار، گروه پرستاری مراقبت ویژه، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران
*۳. نویسنده مسئول، دکترای تخصصی آموزش پزشکی، استادیار، گروه اورژانس، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران ایمیل h.habibi@ajaums.ac.ir
۴. دکترای تخصصی برنامه‌ریزی درسی، دانشیار، گروه بهداشت مادر و نوزاد، دانشکده پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی آجا، تهران، ایران

مقدمه

سبک زندگی از کلیدی‌ترین مفاهیم در ادبیات علوم اجتماعی به شمار می‌آید. این مفهوم، جنبه عینی زندگی انسان‌هاست که بر مبنای جنبه‌های ذهنی همچون ارزش‌ها و باورها شکل گرفته و به مثابه ابزاری قابل مشاهده، فردیت هر عضو جامعه را بازنمایی می‌کند. در عصر حاضر با رخ داده تحولات اجتماعی و فرهنگی در زندگی اجتماعی اقشار گوناگون جامعه به خصوص جوانان و دانشجویان، سبک زندگی معنای خاصی یافته است. اگرچه جهانی شدن از طریق رسانه‌های نوین، سبک زندگی را تحت تأثیر قرار داده، لیکن مذهب و روحیه معنوی، پایبندی به اخلاق اجتماعی در زندگی و حفظ ارزش‌هایی نظیر گرایش به خانواده در جنبه‌هایی از سبک زندگی اجتماعی و فرهنگی سهیم‌اند (۱). سبک زندگی بر اساس تعریف سازمان جهانی بهداشت، الگوهای مشخص و قابل تعریف رفتار است که از تعامل بین ویژگی‌های شخص، برهم‌کنش روابط اجتماعی و موقعیت‌های محیطی و اجتماعی - اقتصادی حاصل می‌شود. از آنجایی که متغیرهای تشکیل‌دهنده سبک زندگی از طریق اجرای استراتژی‌های مربوطه قابل تعدیل هستند. به همین دلیل امروزه آگاهی از چگونگی تغییرات سبک زندگی مهم است (۲). سبک زندگی در ارتباط متقابل با هویت اجتماعی و فرهنگی افراد است. علاوه بر فرهنگ اجتماعی، جوامع از منابع دیگر نیز در شکل‌دهی به سبک زندگی خود بهره می‌برند. این منابع که نشأت گرفته از فرهنگ بومی آن‌هاست، منجر به شکل‌گیری الگوهای سبک زندگی سنتی، مدرن و ترکیبی می‌شود (۱). علاوه بر این، هر مکتب و مذهبی، سبک زندگی برای بشریت ارائه می‌دهد و مدعی است جامعه مطلوب و زندگی سالم، در نتیجه پیروی از روش زندگی است که آنان ارائه می‌دهند. یکی از ابزارهای سازنده سبک زندگی انسان، اسلام است. بین انسان و پروردگار، عهد و پیمانی است که پاسداشت آن درهای معنوی را می‌گشاید

و آدمی را به سبک زندگی نوین و اسلامی رهنمون می‌سازد تا او را به سعادت در زندگی دنیوی و اخروی برساند (۳). سبک زندگی اسلامی شامل مؤلفه‌های اجتماعی، عبادی، باورها، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر - علم، دفاعی - امنیتی و زمان‌شناسی است. مؤلفه اجتماعی به وظایف فرد در ارتباط با دیگران، مؤلفه عبادی به رابطه بین فرد و خداوند، مؤلفه باورها به مفاهیم هستی‌شناختی، انسان‌شناختی و خدا شناختی، مؤلفه اخلاق به صفات و رفتارهای درونی شده در فرد، مؤلفه مالی به رفتارهای مرتبط با امور اقتصادی و مادی زندگی، مؤلفه خانواده به رفتارها و روابط فرد به‌عنوان عضوی از خانواده، مؤلفه سلامت به سلامت جسمانی و روانی فرد، مؤلفه تفکر و علم به وظایف شناختی فرد در جهت افزایش شناخت‌های خود و جایگاهی که فرد برای علم و تفکر قائل است، مؤلفه دفاعی - امنیتی به وظایف فردی یا اجتماعی مرتبط با امنیت افراد و جامعه و مؤلفه زمان‌شناسی نیز به وظایف فرد در خصوص استفاده بهینه از زمان مربوط می‌شود (۴).

در مجموع، مهم‌ترین نوآوری در مفهوم سبک زندگی اسلامی بر آموزه‌های اسلامی و کلیت اسلام تأکید می‌نماید. بر این اساس، جوهره تعریف سبک زندگی اسلامی در انجام دادن مجموعه‌ای از رفتارهای مبتنی بر اسلام و آموزه‌های اسلامی است و خدامحوری و حاکمیت ارزش‌های اسلامی در زندگی از مهم‌ترین معیارهای سبک زندگی اسلامی مورد تأیید اسلام است. بنابراین می‌توان گفت که عامل دین به‌عنوان متغیری اساسی از طریق جهت‌دهی و شکل‌دهی به جهان‌بینی، نگرش‌ها، باورها و به‌طور کلی اهداف ارزشی و قواعد هنجاری افراد، بر سبک زندگی‌شان تأثیر می‌گذارد (۵).

در همین راستا یکی از گفتمان‌های مدنظر مقام معظم رهبری، گفتمان سبک زندگی اسلامی است که در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۲۱ به آن پرداختند و نقش و جایگاه آن را در تاریخ تمدن نوین اسلامی ایران تشریح نموده‌اند که مورد استقبال

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری ...

جامعه علمی و فرهیخته نیز قرار گرفته است. از نظر ایشان سبک زندگی اسلامی، حیات طیبه اسلامی است که در قرآن کریم به آن وعده داده شده است و آن را به عنوان بخش حقیقی و اساسی تمدن نوین اسلامی معرفی کرده اند (۶). معظم له در بیانیه گام دوم انقلاب می فرمایند: «اکنون به شما فرزندان عزیزم در مورد چند سرفصل اساسی توصیه‌هایی می‌کنم. این سرفصل‌ها عبارتند از: علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و سبک زندگی. سخن لازم در این باره بسیار است. آن را به فرصتی دیگر وامی‌گذارم و به همین جمله اکتفا می‌کنم که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های جبران‌ناپذیر اخلاقی، اقتصادی، دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است» (۷).

نقش دانشجویان به عنوان سرمایه انسانی آینده کشور، بسیار حائز اهمیت می‌باشد. تربیت نیروی انسانی در سطوح عالی که بتواند پاسخگوی نیازمندی‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جامعه باشد یکی از وظایف مهم دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی به شمار می‌آید (۸). موقعیت اجتماعی دانشجویان به عنوان قشر تحصیل کرده می‌تواند آن‌ها را به عنوان الگو برای سایر افراد جامعه معرفی کند؛ بنابراین سبک زندگی که توسط دانشجویان انتخاب می‌شود، نه تنها بر زندگی شخصی و سلامتی خود آن‌ها تأثیرگذار است، بلکه بر سبک زندگی و سلامت سایر افراد هم تأثیرگذار است (۹). اگرچه اعتقاد به برخورداری از یک شیوه زندگی سالم در سنین کودکی شکل می‌گیرد، اما رفتارهای مربوط به سبک زندگی در طول سال‌های حضور در دانشگاه بنا می‌شوند و در صورت نادیده گرفته شدن می‌توانند اثرات بدی بر سلامت و رفاه حال آن‌ها داشته باشند (۱۰)؛ بنابراین محیط دانشگاه به عنوان

یکی از محیط‌های مهم و پراهمیت است که دانشجوی می‌تواند با انتخاب سبک زندگی مناسب سبب حفظ و ارتقای سلامت خود و پیشگیری از بیماری‌ها شود (۱۱). همچنین در دوران دانشجویی، تغییراتی عمده در زندگی فردی و خانوادگی و اجتماعی افراد ایجاد می‌شود که می‌تواند سلامت روانی آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد و منجر به افت عملکرد تحصیلی در آن‌ها شود (۱۲، ۱۳). از جمله شرایط خاص زندگی دانشجویی می‌توان به دوری از خانواده، سکونت در شهر ناآشنا، فضای نامناسب، نبود بهداشت کافی و امکانات رفاهی مناسب، زندگی با فرهنگ‌های مختلف، هزینه‌های بالای زندگی، انتظارات و نقش‌های جدید، رقابت‌های فشرده و حجم زیاد دروس اشاره کرد (۱۰، ۱۳). نتایج مطالعات پیشین از جمله سلم‌آبادی و همکاران در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۹۳ با عنوان بررسی ارتباط سبک زندگی اسلامی با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه بیرجند، حاکی از آن بود که بین سبک زندگی اسلامی و سلامت روان رابطه مثبت و معنی داری وجود داشت. همچنین سلامت روان دختران، رابطه قوی تری با سبک زندگی اسلامی نسبت به گروه پسران داشت (۱۴). نتایج مطالعات دیگر در این حوزه نیز حاکی از ارتباط مثبت بین سبک زندگی اسلامی با موفقیت تحصیلی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان است (۱۵-۱۸).

عملکرد تحصیلی دانشجویان یکی از مهم‌ترین و عینی‌ترین معیارها برای ارزیابی کارایی و اثر بخشی نظام های آموزشی است. در همین راستا ارزشیابی مستمر وضعیت تحصیلی دانشجویان در طول تحصیل از ارکان ضروری بهبود کیفیت نظام آموزشی بوده که از طریق مقایسه میانگین نمرات اکتسابی دانشجویان در دوره های مختلف امکان پذیر است. توجه به عملکرد تحصیلی به خصوص در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی بسیار مهم است و به خاطر حساسیت شغلی و ارتباط آن با سلامت افراد جامعه، عملکرد تحصیلی نامطلوب در این گروه

از دانشجویان، منجر به تبعات جبران ناپذیری خواهد شد (۱۹).

پرستاران بزرگترین گروه ارائه کننده خدمت در نظام درمانی هستند که تاثیر بسزایی بر کیفیت مراقبت های بهداشتی درمانی دارند، بنابراین سلامتی آنها یک مساله جدی است (۲۰). با وجودی که در کوریکولوم پرستاری، به مفهوم ارتقاء سلامت پرداخته شده است، لیکن دانشجویان پرستاری از این مزیت در زندگی شخصی خود چندان بهره ای نمی برند و بیشتر از این دانش برای ارتقاء سلامت مددجویانشان استفاده می کنند (۲۱). نتایج يك مطالعه ای دیگر، حاکی از آن بود که ۵ درصد مطالعات، سبک زندگی پرستاران ایرانی را سطح بالا، ۲۵ درصد سطح متوسط و ۸/۴ درصد نامطلوب گزارش کردند و ۴۱/۶ درصد مطالعات نیز سطحی از سبک زندگی را گزارش نکرده بودند (۲۰). نتایج يك مطالعه دیگر هم که به مقایسه سبک زندگی دانشجویان علوم پزشکی و غیر علوم پزشکی با استفاده از پرسشنامه سبک زندگی واکر در دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد در سال ۱۳۹۷ پرداخته بود، نشان داد که میانگین نمره سبک زندگی دانشجویان پزشکی و دانشجویان غیر پزشکی هر دو در حد متوسط قرار داشتند و تفاوت آماری معنا داری بین دو گروه وجود نداشت (۲۲). همچنین در يك مطالعه ای توصیفی بر روی ۶۰ دانشجوی رشته پرستاری در دانشگاه علوم پزشکی آبادان انجام شد، سبک زندگی اسلامی دانشجویان با پرسشنامه کاویانی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد اکثر دانشجویان پرستاری در این دانشگاه، سبک زندگی اسلامی دارند و بین رعایت اخلاق حرفه ای با سبک زندگی اسلامی رابطه معنی داری وجود دارد (۲۳).

ایران است. در بین دانشکده های پرستاری کشور، دانشکده پرستاری آجا يك دانشکده سازمانی ماموریت محور است. فارغ التحصیلان این دانشکده نقش بسیار مهمی در تامین، حفظ و ارتقا سلامت مدافعان امنیت کشور دارند. برای تحقق بهینه این هدف، دانشجویان مذکور در طی دوره تحصیل، به صورت تدریجی برای ارائه خدمت در محیط نظامی با ویژگی های ارزشی و اعتقادی تحت آموزش و پرورش قرار می گیرند. دانشجویان این دانشکده علاوه بر گذراندن دروس مصوب مربوط به کارشناسی پرستاری، واحدهایی را تحت عنوان دروس عقیدتی سیاسی به ارزش ۸ واحد می گذرانند. در این دانشگاه بر عملکرد دانشجویان در سایر حیطه ها از جمله مسائل عقیدتی و معنوی تأکید می شود و علاوه بر واحدهای درسی عقیدتی غیر مصوب، به صورت دوره ای جلسات آگاهسازی عقیدتی با محوریت بصیرت برای دانشجویان برگزار می شود. با توجه به مطالب فوق الذکر، آنان شرایط متفاوتی را نسبت به سایر دانشجویان کشور تجربه می کنند. مرور مطالعات انجام شده حاکی از آن است که مطالعه ای با این عنوان در سطح دانشکده پرستاری آجا که يك دانشکده نظامی ماموریت محور است، صورت نگرفته است. با توجه به نقش محیط دانشگاه در شکل گیری سبک زندگی اسلامی و اهمیت عملکرد تحصیلی دانشجویان پرستاری، مطالعه حاضر باهدف تعیین سبک زندگی اسلامی دانشجویان و ارائه راهکار جهت ارتقا آن انجام شد. لازم به ذکر است که عنوان پژوهش حاضر منطبق با محور چهارم همایش علمی بیانیه گام دوم یعنی دولت انقلابی و سیاست داخلی بند راهکارهای دولت انقلابی برای مقابله با آسیب های فرهنگی کشور می باشد.

مواد و روش ها

مطالعه حاضر از نوع توصیفی مقطعی بود که در نیمسال اول تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ در دانشکده پرستاری آجا در شهر تهران انجام شد. کلیه دانشجویان ترم ۲ تا ۸ کارشناسی

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری ...

پرستاری واجد شرایط، به روش تمام شماری مورد مطالعه قرار گرفتند. معیارهای ورود شامل دانشجویان پرستاری ترم ۲ تا ۸ و عدم سابقه بهیاری بود. انصراف از ادامه شرکت در حین پر کردن پرسشنامه نیز به عنوان معیار خروج در نظر گرفته شد.

محقق پس از ثبت پروپوزال در سامانه بهسان و تأیید آن در شورای پژوهش و پس از انجام هماهنگی های لازم با معاونت پژوهش و ارائه توضیحاتی مختصر در مورد پژوهش به واحدهای پژوهش و اخذ رضایت آگاهانه کتبی از آنان، دو پرسشنامه اطلاعات فردی و سبک زندگی اسلامی را در اختیارشان قرار داد.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه سبک زندگی اسلامی کاپویانی بود که در سال ۱۳۸۸ توسط کاپویانی طراحی شده است. فرم کوتاه شده این پرسشنامه دارای ۷۵ گویه است و پاسخ دهندگان با توجه به وضعیت زندگی فعلی خود، به هر یک از سوالات در طیف ۱ تا ۴ درجه ای از خیلی کم تا زیاد پاسخ می دهند. این پرسشنامه دارای ابعاد شاخص اجتماعی، باورها، عبادی، اخلاق، مالی، خانواده، سلامت، تفکر و علم، امنیتی - دفاعی و زمان شناسی می باشد. به هر گویه با توجه

به اهمیتش، ضریبی بین ۱ تا ۴ تعلق می گیرد. حداقل و حداکثر نمره مربوط به هر بعد به شرح جدول (۱) می باشد. نتایج تحلیل عاملی، حاکی از روایی و ساختار عاملی مناسب ابزار است و آلفای کرونباخ آزمون ۰/۷۸ بوده است که دلالت بر پایایی مطلوب ابزار دارد. همچنین روایی همزمان این ابزار با آزمون جهت گیری مذهبی با کسب ضریب همبستگی پیرسون ۰/۶۴ تأیید شده است (۴).

از این پرسشنامه به کرات در مطالعات مختلف ایرانی استفاده شده و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته است (۱۴، ۱۶، ۱۸). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۰ و آمار توصیفی شامل فراوانی نسبی و مطلق، میانگین و انحراف معیار استفاده شد.

جهت رعایت ملاحظات اخلاقی، محقق یادآور شد که شرکت در مطالعه کاملاً اختیاری بوده و تاثیری در فرایند آموزشی آن‌ها ندارد. همچنین محرمانه باقی ماندن تمام مستندات مربوط به شرکت کنندگان و رعایت امانت در منابع اطلاعاتی استفاده شده، بر اساس کمیته اخلاق نشر COPE رعایت شد.

جدول ۱. حداقل و حداکثر نمره ابعاد پرسشنامه سبک زندگی کاپویانی

مولفه‌های سبک زندگی اسلامی	حداقل	حداکثر
اجتماعی	۱۷	۶۸
باورها	۱۳	۵۲
عبادی	۸	۳۲
اخلاق	۲۶	۱۰۴
مالی	۲۵	۱۰۰
خانواده	۲۰	۸۰
سلامت	۹	۳۶
تفکر و علم	۹	۳۶
امنیتی	۷	۲۸
زمان شناسی	۷	۲۸
امتیاز کل	۱۴۱	۵۶۴

یافته‌ها

دارای مذهب شیعه (۹۹/۴ درصد)، در ترم تحصیلی دو (۳۳/۹ درصد)، بودند که در کارگاه‌های مرتبط با سبک زندگی اسلامی شرکت نداشتند (۷۳/۴ درصد). تحصیلات پدر اکثر دانشجویان کارشناسی (۲۶/۶ درصد) و کارمند (۴۱/۸ درصد) بودند. تحصیلات مادر اکثر دانشجویان دیپلم (۳۲/۲ درصد) و خانه‌دار (۷۳/۴ درصد) بودند. مشخصات جمعیت شناختی واحدهای مورد پژوهش در جدول شماره ۲ بیان شده است.

در این مطالعه با توجه به نوع مطالعه که توصیفی مقطعی است، نمونه‌گیری بصورت تمام شماری صورت گرفت و حجم نمونه دانشجویان واجد شرایط ۱۷۷ نفر بود؛ بنابراین ۱۷۷ نفر از دانشجویان کارشناسی پرستاری در انجام پژوهش شرکت داشتند. میانگین سنی واحدها $21/35 \pm 1/56$ (دامنه سنی ۱۹-۲۵ سال) بود. بیشتر مشارکت‌کنندگان در این مطالعه دانشجویان دختر (۵۱/۴ درصد)، مجرد (۸۸/۶ درصد)،

جدول ۲. مشخصات جمعیت‌شناختی دانشجویان شرکت‌کننده در مطالعه

متغیر	دسته بندی	تعداد (درصد)
جنس	مرد	۸۶ (۴۸/۶)
	زن	۹۱ (۵۱/۴)
وضعیت تاهل	مجرد	۱۵۷ (۸۸/۶)
	متاهل	۲۰ (۱۱/۴)
مذهب	شیعه	۱۷۶ (۹۹/۴)
	سنی	۱ (۰/۶)
نیمسال تحصیلی	دو	۶۰ (۳۳/۹)
	چهار	۲۶ (۱۴/۷)
	پنج	۲۸ (۱۵/۸)
	شش	۲۷ (۱۵/۳)
	هفت	۱۰ (۵/۶)
	هشت	۲۶ (۱۴/۷)
	تحصیلات پدر	زیر دیپلم
	دیپلم	۳۸ (۲۱/۵)
	کاردانی	۹ (۵/۱)
	کارشناسی	۴۷ (۲۶/۶)
	کارشناسی ارشد	۳۱ (۱۷/۵)
	دکتر	۴ (۲/۳)
تحصیلات مادر	زیر دیپلم	۴۸ (۲۷/۱)
	دیپلم	۵۷ (۳۲/۲)
	کاردانی	۷ (۴)
	کارشناسی	۴۸ (۲۷/۱)
	کارشناسی ارشد	۹ (۵/۱)
	دکتر	۱ (۰/۶)
شغل پدر	کارمند	۷۴ (۴۱/۸)
	آزاد	۶۴ (۳۶/۲)
	بازنشسته	۲۴ (۱۳/۶)
	نظامی	۱۵ (۸/۵)
شغل مادر	کارمند	۳۸ (۲۱/۵)
	آزاد	۳ (۱/۷)
	بازنشسته	۶ (۳/۴)
شرکت در کارگاه سبک زندگی	خانه دار	۱۳۰ (۷۳/۴)
	بله	۱۰ (۵/۶)
	خیر	۱۶۶ (۹۴/۴)

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری ...

تحلیل نمرات پرسشنامه سبک زندگی اسلامی دانشجویان نشان داد میانگین نمره کل سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری و نیز میانگین نمره همه ابعاد سبک زندگی اسلامی به جز ابعاد باورها و عبادی بالاتر از سطح متوسط قرار داشتند (جدول ۴).

مشخصات جمعیت شناختی واحدهای مورد پژوهش در جدول شماره ۲ و ۳ دسته بندی شد که بر اساس آن: میانگین سنی واحدها $1/56 \pm 21/35$ (دامنه سنی ۱۹-۲۵ سال) بود. همچنین میانگین معدل کل، ساعت خواب و ورزش واحدهای پژوهش، $2/33 \pm 16/32$ ، $1/64 \pm 6/99$ ساعت و $3/57 \pm 3/65$ ساعت بود.

جدول ۳. مشخصات جمعیت شناختی دانشجویان شرکت کننده در مطالعه برحسب متغیرهای کمی

متغیر	انحراف معیار $\pm$ میانگین	حداقل	حداکثر
سن	$21/35 \pm 1/56$	۱۹	۲۵
معدل آخرین نیمسال	$16/22 \pm 1/84$	۱۱	۱۹/۹
معدل کل	$16/32 \pm 2/33$	۱۱	۱۹/۷
ساعت خواب در شبانه روز	$6/99 \pm 1/64$	۵	۱۲
ساعت ورزش در هفته	$3/65 \pm 3/57$	۰	۲۰

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار نمرات سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری

مولفه های سبک زندگی اسلامی	انحراف معیار $\pm$ میانگین	حداقل	حداکثر
اجتماعی	$42/2 \pm 10/32$	۱۷	۶۸
باورها	$22/8 \pm 8/54$	۱۳	۵۲
عبادی	$16/09 \pm 3/68$	۸	۳۲
اخلاق	$68/1 \pm 10$	۲۶	۱۰۴
مالی	$66/05 \pm 8/23$	۲۵	۱۰۰
خانواده	$48/24 \pm 8/98$	۲۰	۸۰
سلامت	$23/64 \pm 5/7$	۹	۳۶
تفکر و علم	$25/32 \pm 5/18$	۹	۳۶
امنیتی	$15/7 \pm 3/75$	۷	۲۸
زمان شناسی	$16/61 \pm 3/84$	۷	۲۸
امتیاز کل	$344/84 \pm 33/96$	۱۴۱	۵۶۴

سطح متوسط قرار داشتند. همسو با یافته های مطالعه حاضر، نتایج يك مطالعه توصيفي که بر روی ۶۰ دانشجوی رشته پرستاری در دانشگاه علوم پزشکی آبادان انجام شد، نشان داد اکثر دانشجویان پرستاری در این دانشگاه، سبک زندگی اسلامی دارند (۲۳). در پژوهش دیگری هم که توسط درب اصفهانی و همکاران در سال ۱۳۹۲ باهدف تعیین همبستگی

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر باهدف تعیین وضعیت سبک زندگی اسلامی در دانشجویان و ارائه راهکار جهت ارتقا آن انجام شد. تحلیل نمرات پرسشنامه سبک زندگی اسلامی دانشجویان نشان داد میانگین نمره کل سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری و نیز میانگین نمره اکثر ابعاد (به جز دو بعد) بالاتر از

بین سبک زندگی اسلامی با رضایت از زندگی و سلامت روان بین ۳۶۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر دانشگاه کاشان انجام شد، میانگین آماری نمره سبک زندگی بر اساس پرسشنامه سبک زندگی اسلامی کاپوانی $48/52 \pm 380/21$ بود که بالاتر از سطح متوسط بوده است (۲۴). شریفی و همکاران نیز مطالعه ای در سال ۱۳۹۶ بر روی ۳۷۸ دانشجوی دانشگاه علامه طباطبایی با عنوان تبیین رابطه بین سرمایه‌های روان‌شناختی و رشد اعتقادی دانشجویان با نقش واسطه‌ای سبک زندگی اسلامی انجام دادند. در این پژوهش، نمره سبک زندگی اسلامی بر اساس پرسشنامه کاپوانی $46/2 \pm 415/4$ بود که بالاتر از سطح متوسط بوده است (۲۵).

مرور متون، حاکی از وجود نتایج ناهمسو با مطالعه حاضر بوده است. به‌عنوان مثال در مطالعه یاریان و همکاران در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ با عنوان تبیین سبک زندگی اسلامی و سلامت روان دانشجویان بر اساس وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده بر روی ۱۸۰ دانشجوی دختر و پسر دانشگاه علوم پزشکی ایران، میانگین نمرات سبک زندگی اسلامی بر اساس پرسشنامه کاپوانی و همکاران $13/87 \pm 211/25$ بود که پایین‌تر از سطح متوسط بوده است (۲۶). همچنین نصراللهی و همکاران در سال ۱۳۹۷، ارتباط سبک زندگی اسلامی با افسردگی و اضطراب در ۵۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم را مورد بررسی قرار دادند. در این مطالعه نمره سبک زندگی اسلامی بر اساس پرسشنامه کاپوانی و همکاران $28/54 \pm 234/39$ بود که پایین‌تر از سطح متوسط بود. علت ناهمسویی یافته‌های فوق با مطالعه حاضر می‌تواند به دلیل تفاوت در محیط پژوهش باشد. لازم به ذکر است که دانشکده پرستاری آجا یک دانشکده نظامی ماموریت محور با ویژگی‌های خاص می‌باشد که به برخی از این ویژگی‌ها در بخش بیان مساله اشاره شد. همچنین در مطالعه نصراللهی و همکاران، در بین ابعاد سبک زندگی، فقط نمره مربوط به ابعاد باورها،

عبادی، تفکر و امنیت‌بالاتر از سطح متوسط قرار داشت (۲۷)، در حالی که در دانشجویان پرستاری آجا نمره اکثر ابعاد بالاتر از سطح متوسط بود. مطهری و همکاران نیز در سال تحصیلی ۹۲-۹۳ مطالعه ای را باهدف پیش‌بینی رضایتمندی زناشویی اسلامی براساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی بر روی ۴۰۰ دانشجوی مرد و زن متأهل مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه علامه طباطبایی (ره) و امام حسین (ع) انجام دادند. آنان به پرسش‌نامه کوتاه سبک زندگی اسلامی کاپوانی پاسخ دادند. میانگین سبک زندگی $23/53 \pm 232/80$ بود که پایین‌تر از سطح متوسط بوده است. همچنین در بین ابعاد سبک زندگی اسلامی، فقط نمره مربوط به ابعاد عبادی، تفکر و امنیت بالاتر از سطح متوسط قرار داشت (۲۸)، در حالی که در دانشجویان پرستاری آجا نمره اکثر ابعاد بالاتر از سطح متوسط بود. ذکر این نکته ضروری است که اگرچه سبک زندگی و ساختار اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه فعلی ایرانی بر اساس حکومت دینی استوار است، اما به خاطر نظم نوین جهانی و نقش مسلط رسانه‌ها در ادغام شهروندان جوامع مختلف در نظام جهانی، در درون این فرهنگ عمومی، خرده فرهنگ‌های موافق و مخالف متعددی به وجود آمده و موجب تکثر سبک‌های زندگی و تکثر باورهای دینی در درون این جامعه دینی شده است (۲۹). این موضوع بر اهمیت توجه به ارتقا عقاید و باورهای دینی صحنه می‌گذارد. از طرف دیگر، جامعه ایران در بین جوامع مادی، به دلیل دینی بودن، جامعه خاصی است که موجب می‌گردد دشمنان این جامعه به صورت گسترده و به روش‌های جذاب به‌ویژه در فضای مجازی، باورهای دینی جوانان را مورد تهاجم قرار دهند و سوالات و ابهامات زیادی را در قشر جوان ایجاد نمایند. این موضوع ایجاب می‌کند، مسئولان تربیتی این سوالات و ابهامات را شناسایی و در ارائه آموزش مدنظر قرار دهند. باید اجازه داده شود تا دانشجویان بتوانند در فضای آموزشی، بدون هرگونه نگرانی ابهامات خود را بیان نموده

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری ...

و پاسخ اقبایی دریافت کنند. با توجه به ارتباط مستقیم مؤلفه باورها با مؤلفه عبادی، بالطبع ارتقا باورها موجب تقویت مؤلفه عبادی نیز خواهد شد. لذا در این راستا، به کارگیری شیوه‌های مختلف علمی، فرهنگی و مذهبی به منظور احیای هویت اصیل مذهبی و ملی و معرفی صحیح سبک زندگی اسلامی از طریق ابزارهای مناسب به‌ویژه رسانه‌های گروهی بر اساس نیازسنجی‌های آموزشی دقیق، پیشنهاد می‌گردد. همچنین به نظر می‌رسد ضروری است در راستای ترویج سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان به‌ویژه دانشجویان جدیدالورود، تلاش‌های بیشتری انجام شود. پیشنهاد می‌گردد، در ارائه برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی به کیفیت و جذابیت آن‌ها بیشتر توجه شود. در انتخاب نوع برنامه‌ها به آسیب‌های اجتماعی موجود توجه ویژه ای گردد. جلسات هم‌اندیشی و نقد آزادانه با محوریت سبک زندگی اسلامی برگزار گردد. در ابلاغ پیام دین از هنرهای نمایشی، صوتی و تصویری، فنون خطابه و شعرسرایی استفاده گردد. همچنین توجه خاص به فضای مجازی از بعد شناسایی تهاجمات به مبانی دینی و باورها توصیه می‌گردد. ضروری است از ظرفیت این فضا در راستای رفع ابهامات دانشجویان بهره‌گیری گردد..

انجام مطالعه حاضر محدودیت‌هایی هم داشت. اولاً اکثر دانشجویان از ترم‌های پایین بودند. ثانیاً از آنجا که سنجش

سبک زندگی اسلامی دانشجویان تنها با استناد به اظهارات دانشجویان است، لذا جهت کنترل نسبی این محدودیت، محقق سعی نمود با جلب اعتماد و پرسیدن سوالات در یک موقعیت مناسب و ترجیحی واحدهای مورد مطالعه، این محدودیت را تا حدودی کنترل نماید. از آنجایی که مطالعه حاضر صرفاً بر روی دانشجویان دانشکده پرستاری آجا انجام شده است، بنابراین پیشنهاد می‌شود مطالعه مشابهی با این عنوان در سطح دانشگاه علوم پزشکی آجا و مقایسه آن با سایر دانشگاه‌های نیروهای مسلح انجام شود.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی تصویب شده در دانشگاه علوم پزشکی آجا است که به چاپ رسید. بدین وسیله از کلیه دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش، مدیران و مسئولین محترم دانشکده پرستاری و معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی آجا تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع

بدین وسیله نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافی در خصوص مطالعه حاضر وجود ندارد.

منابع

12. haji y, rajabnejad m, vishteh hr, mesri m, aghapour e, salari m, et al. Effects of Stress Management on General Health and Lifestyle of Students of Imam Hossein University. *Islamic Life Style*. 2016;1(1):0-.
13. Soltani N. General Health Status of Nursing Students in AJA University of Medical Sciences. *Military Caring Sciences*. 2016;2(4):191-6.
14. Salmabadi M, Farahbakhsh K, Zolfaghari S, Sadeghi M. Evaluation of the relationship between islamic lifestyle and students' mental health at Birjand University. *Journal of Religion and Health*. 2015;3(1):1-10.
15. Afrazandeh SS, Ebrahimi M, Asadi F, Bahador F, Mosavi SZ, Rajabzadeh J. Survey the relationship between lifestyle and academic achievement motivation in students of Ferdows Paramedical and Health School of Birjand university of medical sciences. *Journal of Nursing Education*. 2018;7(2):1-7.
16. askari f, manzari tavakoli a, manzari tavakoli h, zeinadini z. The Structural Relationships of the Islamic Lifestyle and the Academic Success with the Mediation through Adaptation to School. *Applied Issues in Quarterly Journal of Islamic Education*. 2020;5(3):101-26.
17. Maniaci G, La Cascia C, Giammanco A, Ferraro L, Palummo A, Saia GF, et al. The impact of healthy lifestyles on academic achievement among Italian adolescents. *Current Psychology*. 2021:1-7.
18. Nikoukar GH, Kheyri A, Taban M, Seydi F. The Impression of the Islamic Life Style on Educational Success. *Scientific Journal of Islamic Management*. 2014;22(1):197-211.
19. Aghakhani N, Hazrati Marangaloo A, Jamalimoghadam N, Ghodsbin F. A Study on the psychological state and academic performance of nursing students at Shiraz School of Nursing and Midwifery Shiraz, Iran. *Sadra Medical Journal*. 2019;7(3):251-60.
20. Sharifi K. Lifestyles of Iranian Nurses, Challenges and Solutions: A Systematic Review. 2020.
21. Nassar OS, Shaheen AM. Health-promoting behaviours of university nursing students in Jordan. *Health*. 2014;6(19):2756.
۲۲. زارع، م، برخورداري، م، حسيني، ح، زارع ف. مقایسه سبک زندگی دانشجویان علوم پزشکی و غیر علوم پزشکی. دومین همایش ملی سبک زندگی و سلامت یزد. ۱۳۹۷
۲۳. گرجیان ز، رسولی اصل م. سبک زندگی اسلامی و رابطه آن با اخلاق حرفه ای در دانشجویان پرستاری آبادان. همایش
۱. بابایی فرد ا، حیدریان ا، توانگری ط. بررسی برخی از عوامل مؤثر بر سبک زندگی دانشجویان. جامعه شناسی و مدیریت سبک زندگی. ۲۰۱۶؛ ۱(۴): ۲۹-۶۶
2. sadeghi a, rouhani h, taghavi n. Students' Lifestyle and Its Associated Factors :A Case Study in Esfarayen Governmental Universities. *Beyhagh*. 2018;22(4):1-10.
3. Rajabnezhad M, Hajji Y, Mahdavi Talib A, Rajabnezhad S. The study of Islamic life style in the view of Haiat-e-Tayebeh (Pure Life) in the Holy Quran. *Research and Scientific Journal of Health and Medical Training and Treatment Ministry*. 2012;1:9-29.
۴. کاویانی. کمی سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی. روان شناسی و دین. ۲۰۱۱؛ ۱(۴): ۲۷-۴۴
5. Arabzadeh M, Naiemi G, Pirsagh F. Prediction of Life Satisfaction in Students based on Islamic lifestyle and spiritual intelligence. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ)*. 2017;6(1):25-44.
۶. احمدی ا، ذوالفقاری ا. سبک زندگی اسلامی در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری. فصلنامه علمی مطالعات میان فرهنگی. ۲۰۱۹؛ ۱۴(۳۹): ۱۲۱-۴۸
۷. حامدی فرد م، صادقیان ب. بیانیه گام دوم انقلاب «سبک زندگی» و «علم و پژوهش» از منظر بیانات مقام معظم رهبری. قزوین: مهرگان دانش؛ ۱۳۹۸.
8. Saedi Z, Farahbakhsh K. Relation among Quality of Life, Life Style, Academic Performance with Academic Achievement in Isfahan University of Medical Sciences student's. *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*. 2016;9(3):176-85.
9. Maheri AB, Bahrami M-N, Sadeghi R. The situation of health-promoting lifestyle among the students living in dormitories of Tehran University of Medical Sciences, Iran. *Health and Development Journal*. 2020;1(4):275.
10. Babanejad M, Zarin HK, Sayehmiri K, Delpisheh A. Lifestyle investigation and its associated factors in students of Ilam University of Medical Sciences. *Pajoohandeh Journal*. 2012;17(5):252-7.
11. Goudarzi L, Nazari A, Rajabi Vasokolae G, Salimi M, Raadabadi M. The Lifestyle Of Allied Medical Students Studying At Tehran University Of Medical Sciences In 2012. *Payavard Salamat*. 2014;8(4).

بررسی سبک زندگی اسلامی دانشجویان پرستاری ...

University of Medical Sciences in 2018. Health, Spirituality and Medical Ethics. 2020;7(3):51-5.

۲۸. مطهری س. فرحبخش ک. سلطانی‌نژاد ع. نوری م. پیش‌بینی رضامندی زناشویی اسلامی براساس مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی در دانشجویان متأهل. پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی دانشکده علوم انسانی اسلامی و قدرت نرم دانشگاه افسری امام حسین. ۱۳۹۴؛ ۵(۱۲): ۴۷-۶۹.
۲۹. زاده شم. علمی م. بررسی رابطه بین سبک زندگی و باورهای دینی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ورزقان. مطالعات جامعه‌شناسی. ۱۳۹۴؛ ۸(۲۹): ۷-۲۰.

کشوری سبک زندگی سالم. ۱۳۹۵

24. Darbe Esfahani F, Motaghedifard M, Arfaei F, Shekari A, Abbasi Moghadam M. Correlation of Islamic Lifestyle with Life Satisfaction and Mental Health. Islamic Life Style. 2018;2(3):131-5.
25. sharifi f, Amin Z, SheikhAlizade s. Explaining the Mediating Role of Islamic Life style in the Relationship between of Psychological Capital and Belief Development in students. Islamic Life Style. 2020;4(1):18-25.
۲۶. یاریان س. عامری نف. تبیین سبک زندگی اسلامی و سلامت روان دانشجویان بر اساس وضعیت اجتماعی اقتصادی خانواده سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت ۱۳۹۸؛ ۳(۳): ۲۷-۲۰.
27. Nasrollahi Z, Biderafsh A. Relationship of Islamic Lifestyle with Depression and Anxiety among the Students of Qom

Investigating the Islamic Lifestyle of Nursing Students and its Relationship with Demographic Variables

Seyed Azam Sajjadi¹, Seyed Amir Hossein Peshgoui², Hangameh Habibi^{3*}, Shahla Aliari⁴

Abstract

Introduction: Islamization of lifestyle is one of the main ideals of Islamic revolution. Since the social status of students as an educated group can introduce them as role models for other members of the society, the present study was conducted with the aim of investigating the Islamic lifestyle of nursing students in Aja and providing ways to improve it.

Method: This cross-sectional descriptive study was performed in Aja College of Nursing in Tehran. Convenience sampling was used to select all eligible nursing students from the 2nd to the 8th semester. Data collection tool was Kaviani's Islamic lifestyle questionnaire. SPSS version 20 statistical software and descriptive statistics were used for data analysis.

Findings: The analysis showed that the average score of the Islamic lifestyle of the nursing students and the average score of most aspects of the Islamic lifestyle were above the average level.

Discussion and conclusion: Beliefs play a significant role in the formation of the Islamic lifestyle. Therefore, the use of various scientific-cultural-religious methods in order to revive the original religious, national identity and correctly introduce the Islamic lifestyle through appropriate tools, especially mass media, based on educational needs assessments is recommended.

Keywords: Islamic lifestyle, Nursing, Student, Demographic variables

1. Ph.D. of Nursing, Assistant Professor, Nursing Management Department, Faculty of Nursing, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2. Ph.D. in Nursing, Associate Professor, Critical Care Nursing Department, Faculty of Nursing, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3. Corresponding author. Ph.D. of Medical Education, Assistant Professor, Emergency Department, Faculty of Nursing, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran
h.habibi@ajaums.ac.ir
4. Ph.D. in Curriculum Planning, Associate Professor, Maternal and Newborn Health Departments, Faculty of Nursing, Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran